

UVODNIK

Začetno vprašanje osrednje tematike fenomena, ki ga odpiramo v številki, se navezuje na premislek o položaju umetnosti in kulture v sodobni Evropi – ki je ne pojmuje kot zgolj kot ekskluzivni klub članic Evropske unije – in je neizogibno povezano tudi z vprašanjem družbenih razmer nasploh. Med drugim je poleg obsežnih debat, ki smo jim bili priča ob štiridesetletnici maja '68, razmislek o tem, kje smo in kam gremo, spodbudilo dejstvo, da je Slovenija, kot prva izmed novo sprejetih članic, predsedovala EU; znova smo se vprašali o tem, kakšna je prihodnost Evrope in kakšna je pozicija umetnosti v novem družbenem kontekstu.

Še toliko bolj zanimivo je pogledati, kakšni so učinki današnjih geopolitičnih razmer za nove članice EU, ki imajo dostop v novo kapitalsko združbo in ki jih podobno kot Slovenijo zaznamuje izkušnja komunizma. Kakšni so modeli in reforme, ki obvladujejo in narekujejo evropsko kulturno produkcijo, ter kaj se je zgodilo z domačimi kulturnimi boji, ki so potekali zadnjih sedemnajst let? Katere dileme obvladujejo kulturne prostore nekdanjega Vzhoda ob umeščanju v kulturno polje v kontekstu EU? V obeh primerih lahko vidimo diskrepanco med notranjimi boji in procesi regulacije, ali bolje »normalizacije«, ki so jim v prilagajanju »skupnim« evropskim vrednotam podvržene nove članice. V skladu s prepričanjem, da Evrope danes nikakor ne pojmuje kot trdnjavo EU, nas je zanimalo tudi, kakšno je stanje evropske demokracije, ko pridemo do držav, ki čakajo na pragu EU, in kakšnim pritiskom so podvržene.

Ker ne povemo nič novega, če rečemo, da je združbi pridruženih članic s svojim »da« uspelo pridobiti mesto na novem ekonomskem teritoriju, saj je EU gledano tudi s polja umetnosti in kulture večinoma le ekonomska kategorija, za katero se vse bolj očitno kažejo obrisi diktature neoliberalne ideologije, se diskusija o prihodnosti Evrope nanaša tudi na polje umetnosti v postfordistični družbi in je posledično povezana z vprašanjem, kako z družbenimi boji preseči horizonte kapitalistične ureditve. Ali drugače: kako organizirati boj za vnovično vzpostavitev umetnostnih praks izven struktur dominacije kapitalističnega umetnostnega trga? Dejstvo je, da smo danes priča spremembi družbenih odnosov v ekonomski tudi v umetnosti in kulturi. Kapitalistična produkcija nam vsiljuje način sprejemanja in dojemanja sebe, telesa, družbe in življenja ter postaja učinkovita ekonomija, v kateri imata intelektualna produkcija in kreativnost status lastnine. Kapital si je do danes »uspešno« podredil intelektualni, kreativni del družbene produkcije, umetnostno polje je vse bolj podvrženo komercializaciji, na lokalni in globalni ravni. Pri tem ne gre zgolj za pojav tako imenovane kulturne ali kreativne industrije, v pobilagovljeni sistem izmenjave produktov so ujete tudi na videz manj podložne umetnostne institucije in organizacije. A naš namen ni moralistično obsojanje, temveč priložnost, da z analizami družbenih praks in pojavov ter tudi s predlogi možnih izhodov spodbudimo razprave o novih pogledih na kategorijo Evrope in možnostih zanjo.

Katja Praznik